

Regeringskansliet
Justitiedepartementet

Skärpningar i lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar och utlänningslagen (SOU 2025:114)

Mot bakgrund av de intressen som Åklagarmyndigheten har att bevaka lämnas följande yttrande

Sammanfattning

Åklagarmyndigheten

- tillstyrker att användandet av hemliga tvångsmedel utökas till att omfatta hemlig rumsavlyssning och hemlig dataläsning som gäller rumsavlyssningsuppgifter
- delar bedömningen att undersökning på annat ställe ska införas
- finner det rimligt att ett tillstånd till hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning och hemlig dataavläsning avseende motsvarande uppgifter ska kunna knytas till utlänningen i stället för en viss plats
- bedömer att det finns goda skäl att införa en möjlighet till tillfälliga tillstånd i vissa angivna fall
- anser att det är en god lösning att utforma straffbestämmelsen avseende hindrande eller försvårande av elektronisk övervakning efter motsvarande bestämmelse då det gäller kontaktförbud
- finner det rimligt att frysning införs i kvalificerade säkerhetsärenden
- tillstyrker förslaget att Säkerhetspolisen ska besluta om frysning
- instämmer i att det är motiverat att Polismyndigheten ges möjlighet att initiera eller förorda utgången i ett utlänningsärende genom att det införs en särskild ärendekategori för det syftet
- avstyrker att kartläggande tvångsmedel införs i polisiära utlänningsärenden
- tillstyrker de föreslagna straffskärpningarna avseende olovlig vistelse och medhjälp därtill samt att åtalsprövningsregeln tas bort.

6.7 Fler tvångsmedel i kvalificerade säkerhetsärenden

Hemlig rumsavlyssning och hemlig dataläsning som gäller rumsavlyssningsuppgifter är effektiva tvångsmedel inom brottsbekämpningen, då tekniken möjliggör för de brottsbekämpande myndigheterna att ta del av samtal vid fysiska möten utan den risk för upptäckt som fysisk spaning innebär.

Det är givetvis av vikt att Säkerhetspolisen kan bedriva den särskilda utlänningskontrollen på ett ändamålsenligt sätt. Såsom anges i betänkandet är de personer som omfattas av denna reglering ofta väl medvetna om att det kan förekomma olika typer av övervakning och risken är därmed stor att utlänningskontrollen vidtar åtgärder för att undgå detta. Behovet av att kunna använda olika typer av hemliga tvångsmedel beroende på situation gör sig därmed gällande, inte enbart inom brottsbekämpningen utan även avseende de kvalificerade säkerhetsärendena. Mot denna bakgrund tillstyrker Åklagarmyndigheten att användandet av hemliga tvångsmedel utökas till att omfatta hemlig rumsavlyssning och hemlig dataläsning som gäller rumsavlyssningsuppgifter. På de skäl som anges i betänkandet bör dessa tvångsmedel endast vara tillåtna då Migrationsverket fattat ett beslut om utvisning.

Vi delar vidare bedömningen att införa undersökning på annat ställe, att en elektronisk utrustning som påträffas vid en sådan undersökning ska få omhändertas, att innehållet ska få kopieras och att undersökning på annat ställe i syfte att söka efter en elektronisk kommunikationsutrustning som kan omhändertas ska vara tillåten även om utlänningskontrollen är tagen i förvar.

6.8 En möjlighet att knyta hemliga tvångsmedel till utlänningskontrollen i stället för en viss plats

Inom förundersökning och vid preventiv tvångsmedelsanvändning är det möjligt att knyta ett tillstånd till hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning och hemlig dataavläsning avseende motsvarande uppgifter till den misstänkta personen istället för till en viss plats. Det har visat sig användbart då det är oklart var ett planerat möte mellan flera brottsmisstänkta personer ska äga rum eller då ett möte sker utomhus och de aktuella personerna är i rörelse. För att Säkerhetspolisen ska kunna kontrollera de utlänningskontroller som utgör kvalificerade säkerhetshot på ett så flexibelt och effektivt sätt som möjligt är det rimligt att denna möjlighet ges även inom den särskilda utlänningskontrollen. Sådana tillstånd bör, som utredningen föreslår, vara förenade med krav på att det ska föreligga särskilda skäl, obligatoriska villkor och begränsningar avseende verkställigheten.

I betänkandet redogörs utförligt för behovet av att särskilt utpekade befattningshavare vid Säkerhetspolisen i vissa angivna fall ska få besluta om tillfälliga tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och motsvarande hemlig data-avläsning. Åklagarmyndigheten som har erfarenhet av problembilden inom ramen för brottsbekämpningen, har förståelse för att det finns ett sådant behov och anser att det finns goda skäl att införa en sådan möjlighet.

7.8 Elektronisk övervakning av förbud att lämna ett vistelseområde

Det finns i dagsläget flera lagar där elektroniska hjälpmedel används för att kontrollera inskränkningar i den enskildes rörelsefrihet. Utredningen har på ett förtjänstfullt sätt redogjort för de brister som idag finns i Säkerhetspolisens möjlighet att övervaka de utlänningar som har förelagts förbud att lämna ett vistelseområde och att möjligheten att kombinera ett sådant förbud med elektronisk övervakning skulle kunna läka detta. Vi har ingen erinran mot detta förslag.

Straffbestämmelsen har utformats i enlighet med motsvarande bestämmelse i lagen (1988:688) om kontaktförbud. Det agerande man vill kriminalisera är av samma typ. Det synes därmed som en god lösning att ha denna lagstiftning som förebild, såväl avseende det straffbara handlandet som straffskalan.

11 Frysning i kvalificerade säkerhetsärenden

På de skäl som anges i utredningen finner Åklagarmyndigheten det rimligt att frysning införs i kvalificerade säkerhetsärenden och att man vid utformningen av lagstiftningen utgår från lagen (2023:677) om frysning av tillgångar (frysningsslagen).

Olika möjligheter har övervägts avseende vilken myndighet som ska fatta beslut om frysning, där beslut av åklagare har lagts fram som ett alternativ. Utredningen har landat i att beslut om frysning ska fattas av Säkerhetspolisen, då myndigheten har det övergripande ansvaret för lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar (LSU). Åklagarmyndigheten välkomnar denna slutsats, särskilt med beaktande av att åklagare inte hanterar ärenden enligt LSU annat än vid straffrättsliga överträdelser.

Åklagarmyndigheten delar utredningens förslag avseende det straffrättsliga ansvaret, domsrätt, åtalsprövning, mot vem förverkande ska få ske samt i för-

hållande till beslut om straffprocessuella tvångsmedel. Vi delar också den bedömning som gjorts att underrättelseskyldigheten i förhållande till beslut och upphävande av beslut enligt frysningsslagen ska ligga på Utrikesdepartementet.

12 Avlägsnande och kontroll av utlännningar som tillhör eller verkar för kriminella nätverk

Organiserad brottslighet och brott med koppling till kriminella nätverk utgör ett av våra största samhällsproblem. I arbetet med att bekämpa den brottsligheten framstår det som angeläget att Polismyndighetens roll i utlänningsärenden stärks. Den föreslagna möjligheten för Polismyndigheten att kunna ta formella initiativ till utlänningsärenden och att förorda utgången i sådana ärenden framstår som välmotiverad.

I syfte att ge Polismyndigheten bättre verktyg i arbetet mot de kriminella nätverken fungerar ärendedefinitionen väl. Som anges i utredningen kan den emellertid behöva justeras i förhållande till definitioner och avgränsningar i betänkandet Straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar (SOU 2026:13).

Vid all tvångsmedelsanvändning måste en avvägning göras mellan nyttan av tvångsmedlet i förhållande till det ingrepp som det innebär för den enskilde. Som ärendekategorin avgränsats kommer den att omfatta utlännningar med olika stark koppling till organiserad brottslighet och kriminella nätverk. Det kan röra sig om en utlänning i toppen av ett kriminellt nätverk men också en person med lösare koppling, som t.ex. en springpojke. Något särskilt kvalifikationskrav finns inte utan det räcker att Polismyndigheten gör bedömningen att utlänningen omfattas av regleringen. Det säkerhetshot som personerna i denna ärendekategori utgör kommer därmed att variera kraftigt. Mot den bakgrunden kan kartläggande tvångsmedel i polisiära utlänningsärenden inte anses utgöra ett proportionerligt ingrepp i enskildas fri- och rättigheter. Härutöver tillkommer en mängd andra skäl, redovisade i betänkandet, mot en sådan reglering. Åklagarmyndigheten avstyrker därför att kartläggande tvångsmedel införs.

Om en sådan reglering ändå skulle införas delar Åklagarmyndigheten utredningens bedömning att det ska vara Polismyndigheten som ska ansöka om tvångsmedel, att åklagare ska ha möjlighet att granska material från hemliga tvångsmedel samt att Polismyndigheten ska besluta om användning av överskottsinformation.

13 Olovlig vistelse i strid med ett återreseförbud enligt LSU

I betänkandet Ett skärpt regelverk om utvisning på grund av brott (SOU 2025:54) har det föreslagits att straffskalan i 20 kap. 2 § utlänningslagen (2005:716) skärps samt att åtalsprövningsregeln avseende ringa brott tas bort. Åklagarmyndigheten har i sitt remissvar tillstyrkt dessa ändringar.

Med hänsyn till ekvivalens och proportionalitet tillstyrker Åklagarmyndigheten motsvarande ändringar i 8 kap. 1 och 2 §§ LSU.

Detta yttrande har beslutats av riksåklagaren Katarina Johansson Welin efter föredragning av kammaråklagaren Johanna Rejdemo Storbjörk. I den slutliga handläggningen av ärendet har också vice riksåklagaren Eva Thunegard, rättschefen Marie-Louise Ollén och överåklagaren Lennart Guné deltagit.

Katarina Johansson Welin

Johanna Rejdemo Storbjörk

Kopia till

Kommunikationsavdelningen

Rättschefen

Biblioteket

Nationella åklagaravdelningen

Riksenheten för säkerhetsmål